

Innspill til nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene

Formålet med dette innspillet er å føre frem Polyteknisk Forenings stilling og innsikt til arbeidet med en nasjonale handlingsplan for bærekraftsmålene som skal formuleres av KMD og legges frem for Stortinget våren 2021.

1. Hvordan kan en nasjonal plan gjøre det enklere for dere å arbeide med bærekraftsmålene?

Polyteknisk Forening er det kunnskapsbaserte medlemsnettverket for bærekraftig teknologi- og samfunnsutvikling – gjennom tverrfaglig innsikt, inspirasjon og innflytelse - har vi siden 1852 bidratt til samfunnsutvikling. Våre medlemmer ønsker å ta en ledende rolle i overgangen til et bærekraftig samfunn, og kun med tydelige retningslinjer og samstemthet gjennom en god handlingsplan kan dette arbeidet lede til resultater med tiden vi har til rådighet.

2. Hvilke utfordringer er de viktigste?

Utfordringene våre med bærekraftsmålene korresponderer direkte med Stockholm Resilience Centers forskning om planetens tåleevne¹. Derfor må også en handlingsplan være tydelig på vesentlighet og prioritering - selv om alle 17 mål selvfølgelig skal følges opp i relevante fora.

Teorien om planetens tåleevne bør virke som veiledning for beslutningstakere, da den definerer et tydelig handlingsrom for hvordan vi kan utvikle samfunn og økonomier som er trygge og bærekraftige.

Selv om bærekraftsmålene kom i 2015 og er grunnlagt på rådende utviklingsteori så er det ikke statisk. Vi må la forskning forme prioriteringsrekkefølgen, og globale, tungtveiende rapporter som IPCCs og IPBESs rapporter om klima og biomangfold bør ha innvirkning på langsiktige planer og statlige handlingsplaner.

Samtlige sektorer ser, ut i fra de siste års evalueringer av implementeringen av bærekraftsmålene, til å ha utfordringer med konkretisering og prioritering². Det oppleves både fra næringsliv og offentlig sektor som en krevende balansegang mellom å skulle tenke helhetlig og å spisse arbeidet og prioritere blant målene. En handlingsplan bør derfor veilede aktører til å kunne gjøre denne prioriteringen basert på rådende forskning og vesentlighet for den enkelte aktør.

¹ Planetary boundaries, Stockholm Resilience Center: Steffen et al. 2015

² NF Rapport 7:2020, Deloitte 2018, Asplan Viak for KS 2019

2. Hvilke dilemmaer møter din sektor, og hvordan skal vi tilnærme oss disse?

Både næringsliv, kommunal sektor, og sivilsamfunn har individuelle prioriteringer og tiltak for tilnærming til bærekraftsmålene. Dette fører til at vi verken får koordinering eller samstemthet, som skaper et fragmentert og uoversiktlig bilde over Norges arbeid med bærekraftsmålene. Hvis aktørene hadde hatt gode målinger, som gjorde at de kunne vurdere prioritet og vesentlighet bedre, kunne vi også ha fordelt innsats og tiltak bedre utover samfunnsinstitusjonene.

I lys av at bærekraftsmålene vektlegges som en tyngdepunkt forskyvning, hvor biosfæren og de naturressursmessige målene skal gis forrang, er det uklart hvordan kartlegginger på indikatornivå bidrar til dette så lenge det ikke gis noen prioriteringer eller rangeringer mellom viktige/mindre viktige tema. Vi har ikke tid til detaljoppfølging på samtlige indikatorer i samtlige deler av samfunnet, og dermed er det viktig at en handlingsplan inneholder en tydelig prioritering.

3. Hvilke tiltak bør regjeringen vurdere i handlingsplanen?

Relevans og nasjonal prioritering

- Handlingsplanen bør rette særlig fokus mot bærekraftsmålene hvor Norge i dag har lav måloppnåelse, som eksempelvis mål 12, 13 og 15 med respektive delmål.³
- Handlingsplanen må hjelpe aktører i alle deler av samfunnet å prioritere, slik at vi kan fordele oppgaver, tiltak og fokus på en ressurseffektiv måte ut over næringsliv, organisasjoner og offentlige aktører.
- Handlingsplanen bør ta inspirasjon av hvordan EU har utformet sin New Green Deal og hvordan denne planen er forankret og harmonisert på tvers av lovverk, virkemiddelapparat, incentivordninger og andre finanspolitiske virkemidler.

Styrket samarbeid mellom leverandører til indikatorsett

- Handlingsplanen bør belage seg på et styrket indikatorsett som også er forankret i internasjonale målinger. Alle presenterte målinger på indikatornivå bør ha mulighet for internasjonal sammenlikning.
- Gjennom statsbudsjettet for 2020 fikk SSB finansiering til å opprette en nasjonal plattform hvor statistikk og indikatorer som er relevante for bærekraftsmålene kan samles og kommuniseres. Handlingsplanen bør inneholde sikkerhet for at SSB har forutsigbar finansiering for å utvide antall indikatorer, og for oppdatert drift også etter 2020.
- Indikatormålingene, om de presenteres på SSB eller andre plattformer, må presenteres på en anvendelig måte som gjør informasjonen forståelig for helheten av samfunnet. Norge bør vurdere å ta inspirasjon av fremstillingen av SDG Index.

Harmonisering og kopling til øvrige styringsdokumenter

- Det må finnes bedre sammenheng mellom ulike styringsdokumenter og strategier, F.eks må regjeringens forpliktelsesdokument for regional planlegging og andre styringsdokumenter for inkludering av bærekraftsmålene ha harmonisering av prioritering og fremgangsmåte.

³ <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/NOR>

- Planen bør harmoniseres med den planlagte strategien for sirkulær økonomi, Klimaloven, våre forplikter til internasjonale avtaler, samt øvrige nasjonale strategier og handlingsplaner som har en innvirkning på den overordnede resultatrapporteringen.
- Den norske modellen bygget på samarbeid mellom partene i arbeidslivet og staten, og søken etter løsninger gjennom tillit og dialog må også være driver for realisering av bærekraftsmålene. Trepertssamarbeid bør ligge til grunn for denne harmoniseringsprosessen - hvor kopling til relevante styringsmekanismer innen samarbeidet blir tatt i bruk.

Fokus på handling og relevans i oppfølging

- Handlingsplanen må være så tydelig, at den gir direkte føringer for hvordan vi skal utøve fremtidig politikk, og gi planleggere og utøvere handlingsrom til å føre denne politikken innenfor dagens rammer.
- Handlingsplanen må fungere som virkemiddel for å styrke forståelse for fremgangsmåte så vel som rapportering.
- Det bør finnes kopling til de drivende faktorer for samfunnsplanlegging, forvaltning og styring, for eksempel gjennom direkte link til statsbudsjettet. Om vi skal se en årlig rapportering på de tilgjengelige indikatorene, vil det fremstå virkelighetsnært og praktisk innrettet om dette gjøres i forbindelse med fremleggingen av statsbudsjettet, for å faktisk svare på de presserende samfunnsutfordringer med fremtidige investeringer. Alternativt kan linken gjøres i henhold til rapporteringen på relevant bærekraftsområde, som i tilknytning til NDC før COP, i tilknytning til bærekraftig økonomi- og næringsutvikling før WEF og liknende.

Forum, aktører & møteplasser for å sikre oppfølging

- Norges arbeid med bærekraftsmålene bør følges opp gjennom eksisterende forum for de ulike sektorene (som feks UN Global compact for næringslivet og Bærekraftsnettverket i KS for kommuner og fylkeskommuner).
- Handlingsplanen må ikke sakte ned myndighetene bruk av muligheter i virkemiddelapparat og lovgivning til skape varig endring på en raskere måte.